

ВИБОРЧА ПРОГРАМА

доктора технічних наук, старшого наукового співробітника В.А.Прокопенка – кандидата на посаду директора Інституту біоколоїдної хімії ім. Ф.Д. Овчаренка НАН України

Виборча програма базується на наступних положеннях.

Інститут біоколоїдної хімії ім. Ф.Д. Овчаренка НАН України (далі – Інститут) є державною бюджетною неприбутковою науковою установою, яка заснована на державній власності і перебуває у віданні НАН України.

Для Інституту основною є наукова діяльність, яка здійснюється відповідно до Конституції України, Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» інших державних законодавчих, актів, а також Статуту Національної академії наук України, Статуту Інституту біоколоїдної хімії імені Ф.Д. Овчаренка НАН України та Основних принципів організації та діяльності наукової установи Національної академії наук України. Інститут реалізує свої статутні завдання, здійснюючи фундаментальні дослідження з отримання нових знань у галузі біоколоїдної, колоїдної, супрамолекулярної хімії, фізико-хімічних процесів в дисперсних, ультрадисперсних і нанорозмірних гетерофазних системах, створення новітніх функціональних матеріалів для широкого кола застосувань.

Отримання таких фундаментальних знань передбачає проведення в Інституті на основі їх результатів також глибоких прикладних досліджень, доведення наукових та науково-технічних розробок науковців Інституту до практичного використання в інтересах інноваційного розвитку держави в економічній та соціальній сферах.

Головними завданнями посади директора Інституту, на зайняття якої я беру участь у конкурсі, і є реалізація вказаних сфер діяльності Інституту, забезпечення високої якості наукових досліджень та науково-технічних розробок, збереження і розвиток наукової інфраструктури, в т.ч. парку приладів, збереження і розвиток набутого кадрового потенціалу, підготовка молодих наукових кадрів, задоволення соціальних та економічних потреб колективу.

В останні 5 років (моя каденція як директора) дирекції Інституту разом з його колективом вдалося, попри усі труднощі, зберегти досягнутий у попередній період високий науковий і творчий потенціал, створювати умови для ефективної роботи та професійного росту активних його членів, поповнювати склад науковців молодими кадрами, більшість з яких було підготовлено своїми силами.

На цей час Інститут є провідною науковою установою України в галузі біоколоїдної та колоїдної науки, має стабільно високий рейтинг серед світової та вітчизняної наукової

спільноти. Так, вченими Інституту, (кількість наукових співробітників – 47 осіб) за вказаний період опубліковано більше 380 наукових статей, з них майже 250 – у виданнях, включених до наукометричних баз даних Scopus, Web of Science, Core Collection, 10 англomовних монографій, методичні рекомендації, чинні технічні умови. Результати наукової роботи пройшли апробацію і оприлюднені на 340 конференціях, з них більше половини відбулося за кордоном, одержано 15 охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності (патенти на винаходи та корисні моделі), та подано ще 14 заявок, 13 видань та документів - це розроблена нормативно-методична документація.

Співробітник Інституту д.ф.-м.н., професор М.І. Лебовка – єдиний лауреат серед учених-хіміків, який одержав відзнаку та премію Web of Science 2019 р. як найбільш цитований автор наукових публікацій.

У складі Консорціуму з 5-ох міжнародних партнерів Інститут біоколоїдної хімії ім. Ф.Д. Овчаренка виконував роботи за грантом європейської науково-технічної програми НАТО «Наука для миру та захисту» (NATO Science for Peace and Security Programme).

Виконувався спільний науковий проект за Угодою про наукове співробітництво між Національною Академією Наук України та Польською Академією Наук, а також три проекти за тією ж Угодою за програмою для молодих учених. Натепер науковці Інституту за відповідними конкурсами стали учасниками виконання міжнародного проекту програми «Horizon 2020» на 2021-2023 рр., проекту Національного фонду досліджень України, взяли участь ще у ряді високорейтингових міжнародних та вітчизняних конкурсах, результати яких розглядаються на цей час. За рахунок коштів вказаних проектів придбано і закуповується зараз сучасне високотехнологічне наукове обладнання, здійснюється підтримання дієздатності приладів, що відпрацювали штатний ресурс.

Вченими Інституту проведено близько 150 наукових і науково технічних експертиз, зокрема для органів державної влади подано 7 аналітично-прогнозних матеріалів. За 2017-2021 рр. в Інституті виконувалося 16 науково-дослідних робіт відомчого замовлення, з них 4 - прикладні, 14 наукових проектів програмно-цільової тематики, з них 5 – прикладної спрямованості, 1 науково-технічний проект. Кадровий склад Інституту, завдяки активній підтримці докторантури та аспірантури в установі, поповнився 2-ма відносно молодими докторами та 5-ма кандидатами наук. Наразі підготовлено ще 2 докторські дисертації, одну з яких вже захищено. В аспірантурі продовжують підвищувати свій освітньо-науковий рівень 6 аспірантів. Середній вік науковців Інституту складає 52 роки і є незмінним вже 5 років, а плінність кадрів є на низькому рівні (1,2%), в т.ч. завдяки підтриманню в Інституті соціального комфорту, створюваному протягом

тривалого часу клімату професійної вимогливості, доброзичливості, взаємоповаги та взаємодопомоги, сприянню вирішення соціально-побутових питань.

За результатами проведеного у 2017 р. оцінювання ефективності діяльності Інститут віднесений до категорії А і має 3-ю позицію за одержаними балами серед установ Відділення хімії. За результатами державної атестації наукових установ НАН України у 2020 р. отримав атестаційну оцінку 3.45/3.72 і увійшов у II класифікаційну групу, разом з тим, за важливими наукометричними показниками значно перевищуючи необхідні для досягнення максимального балу значення.

Таким чином, наведені показники наочно свідчать про те, що Інститут продовжує бути організацією, в якій ефективно реалізуються його статутні цілі та зобов'язання і яка динамічно та стабільно розвивається в складних умовах сьогодення.

Беручи участь у конкурсі на обрання директора Інституту біологічної хімії ім.Ф.Д.Овчаренка НАН України, я, як діючий на цей час його директор, вбачаю найбільш важливим для сталого та суспільно-затребуваного розвитку Інституту ефективне забезпечення:

- проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень з актуальних напрямків науки і техніки з метою одержання нових наукових знань та їх використання для практичних цілей;
- проведення науково-технічних (експериментальних) розробок, що базуються на знаннях, отриманих в результаті наукових досліджень або практичного досвіду, з метою доведення таких знань до стадії практичного використання;
- надання науково-технічних та консультативних послуг;
- проведення наукової та науково-технічної експертизи.
- підготовка наукових кадрів третього освітньо-наукового та вищого наукового рівнів через аспірантуру, докторантуру та в рамках поточного науково-дослідницького процесу;
- високої якості наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, систематичного нагромадження та узагальнення наукових результатів, умов для реалізації творчих можливостей наукового колективу та соціального захисту співробітників.
- збереження та розвитку наукової інфраструктури;
- широкого інформування громадськості про результати своєї діяльності.

Враховуючи вказані напрями своєї діяльності для реалізації основних положень Концепції розвитку Національної академії наук України на 2014-2023 рр. та національної стратегії в галузі науки, своїм першочерговим завданнями вважаю подальше сприяння проведенню науковими підрозділами на світовому рівні **фундаментальних досліджень у галузі біологічної та**

колоїдної науки, за основними науковими напрямками Інституту, **визначення стратегії розвитку** як в цілому, так і за окремими напрямками біоколоїдної та колоїдної хімії з подальшим спрямуванням за ними фундаментальних досліджень відповідних наукових підрозділів Інституту, а також **встановлення пріоритетів напрямків**, зважаючи на світову та вітчизняну наукову кон'юнктуру, актуальність, затребуваність.

Важливе місце в своїй діяльності передбачаю приділити спрямуванню і підтримці зусиль науковців Інституту на **інноваційні розробки та впровадження у практику** вже готової науково-технічної продукції, що базуються на результатах фундаментальних досліджень і скеровані на створення новітніх біоколоїдних та колоїдних процесів та матеріалів, в першу чергу - для медицини, ветеринарії, агропромислового комплексу, а також для збагачувального комплексу, для розв'язання екологічних проблем і охорони навколишнього середовища.

У своїй діяльності я буду виходити з того, що реалізація статутних завдань Інститутом здійснюється **науковими та науково-допоміжні кадрами**, від професіоналізму яких, їх знань, досвіду теоретичної та експериментальної роботи, активності, наполегливості у досягненні наукової мети і використанні нового знання на благо науки і суспільства, залежать обсяги та якість одержуваних знань. Саме тому тут ключовим завданням директора є створення максимально сприятливих умов для співробітників Інституту у здійсненні їх діяльності в рамках існуючих можливостей забезпечення Інституту відповідними ресурсами. Для цього передбачаю максимально можливе використання власної матеріально-технічної бази, Центрив колективного користування НАН України, можливостей і перспективи міжнародних зв'язків, подальше залучення можливостей бюджетного та небюджетного фінансування (у т.ч. за рахунок ліцензійної та патентної діяльності), подальшу підтримку існуючого в Інституті сприятливого морального клімату, матеріальне та моральне заохочення, об'єктивну та прозору атестаційну роботу серед наукових працівників.

Особливе місце у роботі з кадрами я вбачаю у максимально можливій **підтримці молодих науковців**, спрямовуючи їх науковий потенціал на участь у проєктах Національного фонду досліджень України, у конкурсах на участь у міжнародних проєктах та на одержання наукових грантів, співробітництво з вітчизняними та міжнародними організаціями, реалізацію можливостей міжнародних наукових зв'язків, участь інноваційними пропозиціями у конкурсах стартапів (зокрема, у конкурсі Sikorsky Challenge) та інше. Дирекція Інституту буде і в подальшому прикладати зусилля для спрямування активності молодих учених на одержання відповідних стипендій та премій НАН України та Кабінету Міністрів України. Важливим аспектом у кадровій роботі Інституту залишається створення максимально сприятливих умов

для професійного росту співробітників, для чого дирекцією буде розвиватися інституція докторантури і аспірантури за спеціальністю 102 Хімія (колоїдна хімія) з перспективою введення до переліку спеціальностей спеціалізації «біолоїдна хімія», для чого в Інституті розроблено та підготовлено достатню кількість аспірантських/докторантських науково-освітніх програм загальним обсягом 43 кредити ЄКТС за унікальними базовими та спеціалізованими курсами по ліцензії МОН.

Ще одним важливим аспектом діяльності дирекції буде збереження та подальший розвиток **наукових шкіл Інституту**: фізико-хімія дисперсних мінералів, біолоїдна хімія, електроповерхневі явища в дисперсіях та наносистемах.

Вже традиційним для діяльності Інституту є **зв'язки науки та вищої школи**, встановлення більш ефективної взаємодії з вищими навчальними закладами, що буде і в наступний період одним із пріоритетів діяльності дирекції. Завдяки цьому Інститут має і буде мати можливість відбору талановитих студентів для подальшої роботи в Інституті та для вступу до аспірантури, спільної підготовки та видання підручників, навчальних посібників з відповідних дисциплін. Більш повно передбачається використання можливостей створених в Інституті спільних лабораторій з Київським державним університетом ім. Тараса Шевченка та Національним технічним університетом України «КПІ імені Ігоря Сікорського» для проведення комплексних досліджень та максимального використання потенціалу науковців двох відомств.

З метою скорочення циклу «фундаментальний результат – **впровадження**» та **більш активної реалізації** розробок високого ступеня готовності передбачаю подальше розширення та поглиблення співпраці із наукоємними споживачами наукової продукції; активізацію заходів підвищення конкурентоспроможності вітчизняних розробок та комерціалізації результатів наукової та науково-дослідницької діяльності, збільшення за рахунок цього надходжень до спеціального фонду Інституту.

Вимоги сучасності ставлять перед дирекцією Інституту задачу подальшої **інтеграції установи у світовий та, окремо, Європейський науковий простір**, що буде вимагати від мене напрацювання відповідних, в т.ч. і нових, можливостей для науковців Інституту. Тут поряд з традиційними шляхами – спрямування авторів до публікації робіт у високореєтингових виданнях, підтримкою участі науковців у міжнародних наукових та науково-практичних заходах, - мною передбачається ініціатива започаткування міжнародної спілки вчених, що працюють у галузі біолоїдної науки, активне використання існуючих можливостей стажування співробітників за проєктами міжнародних програм, залучення Інституту до грантових **програм встановлення партнерства Україна-ЄС**, спільну з Комп'єнським

університетом аспірантуру, зв'язки з зарубіжними та вітчизняними провідними науковими центрами та колегами, які стали ученими високої та вищої наукової кваліфікації завдяки роботі і навчанню в Інституті тощо.

Ще одним важливим аспектом діяльності дирекції Інституту я вбачаю широке інформування громадськості, різних верств суспільства про найважливіші наукові і практичні досягнення нашої галузі науки і їх ролі у розвитку як нашої країни, так і, можливо, усього світу. Тут діяльність учених Інституту, дирекції буде спрямована на залучення засобів масової інформації до широкого оприлюднення досягнень Інституту, участь у формуванні цільових науково-пізнавальних програм, участь у тематичних виставках, демонстраційну активність у вишах та школах тощо. Ця діяльність натепер вкрай важлива для **формування у суспільстві високого престижу науки**, впевненості, що країна має високий світового рівня науковий та науково-технічний потенціал, здатний вивести її на принципово нові рівні життя.

У період наступної каденції передбачаю продовжити приділяти увагу до розв'язання нагальних соціально-побутових питань як кадрових, так і молодих співробітників, зокрема, забезпечення належних умов праці, ефективного використання можливостей поселення у гуртожитках, сприяння одержання науковцями Інституту службового житла тощо.

І на сам кінець, дуже актуальне питання – вирішення інфраструктурних задач, в першу чергу - оновлення парку приладів, матеріально-технічної і науково-інформаційної бази Інституту. Для його розв'язання мною будуть прикладені максимальні зусилля по залученню коштів і можливостей як конкурсної тематики, так і інвесторів, міжнародних організацій і фондів.

На завершення хочу наголосити, що набутий досвід роботи дирекції Інституту, в т.ч. у останні 5 років, є важливою складовою, яка чітко визначає шляхи успішного виконання поставлених в моїй виборчій програмі завдань і є міцною базою забезпечення діяльності Інституту як ефективної ланки в системі наукових установ Відділення хімії Національної академії наук України.

**Кандидат на посаду директора
ІБКХ ім. Ф.Д. Овчаренка НАН України**

В.А. Прокопенко